

Projekt Kunst for Mental Sundhed

Projekt Kunst for mental sundhed har til formål at skabe viden om kunstens sociale og sundhedsfremmende virkning på mental trivsel. Centreret vil i et samarbejde mellem kunstnere og forskere undersøge videnskabeligt, hvordan kunsten kan hjælpe personer med psykisk lidelse ved brugerinddragelse og empowerment. Derudfra kan centret også være med til at pege på, hvordan kunsten kan skabe stærke fællesskaber andre steder i samfundet, og dermed forebygge psykisk mistrivsel.

Hvad?

1. At anvende billedkunst og skønlitteratur til at fremme mental sundhed og skabe konstruktive fællesskaber med fokus på brugerinddragelse og mentalt sundhed i psykiatrien og i kommunale psyko-sociale programmer samt i udvalgte kunst- og kulturinstitutioner.
2. På et højt videnskabeligt niveau at udføre en tværfaglig undersøgelse af *participatory arts'* psykologiske effekt både individuelt og på gruppeniveau. *Participatory arts* er kunstnerisk praksis med fokus på personligt engagement og socialt samspil.
3. Etablering af uddannelse af danske kunstnere til at lede kunstneriske værksteder med fokus på mental trivsel i psykiatrien, på Statens Museum for Kunst, i Københavns Kommunes Stressklinik og andre relevante steder.

Hvorfor?

1. Der mangler forskningsbaserede, kvalitative og kvantitative beskrivelser af kunstens psykiske og sociale effekter inden for den psykiatriske lægevidenskab såvel som inden for den praksis-baserede kunstneriske forskning.
2. Kunstworkshops ledet af professionelle kunstnere kan udgøre en effektiv indsats mod danskernes selvoplevede psykiske sårbarhed og den forudsete epidemi af psykiske sygdomme (1,2). Psykisk sygdom og stress vil ifølge WHO i 2020 udgøre den største trussel mod verdenssundheden og er den pt altdominerende årsag til tabt arbejdsevne på verdensplan (3). Det er desuden påvist, at social isolation og ensomhed er malignt og både disponerer for og vedligeholder psykisk sygdom (4). Der findes rig evidens for de sundhedsfremmende effekter af kunst og kultur (5-8) og af læse- og skriveinterventioners positive effekter på både somatisk og psykisk helbred (9-13). *Participatory arts* har vist positive effekter i form af øget håb og fællesskabsfølelse hos mennesker med psykiske lidelser (8).

3. Forskning har vist, at kunstnerisk aktivitet og kunst skabt af psykiatribrugere kan bidrage til brugerinddragelse, personligt engagement og personlig oplevelse af empowerment (10): Psykiatri-brugernes eksilerede position i samfundet kan gennem udbredelse aktiveres som ressource og kunstnerisk strategi mod eksistentiel fremmedgørelse, stigmatisering og social eksklusion (13).

Hypoteser:

Kunstneriske grupper kan skabe særligt konstruktive fællesskaber, styrke individuel resiliens og *forebygge* udvikling af stress og udvikling af psykisk sygdom i almenbefolkning samt stimulere *sundhedsfremmende* recovery processer hos psykisk sårbare. Dette vil kunne måles ved psykometriske test og på biologiske markører for stressreduktion og neuroplasticitet.

Baggrund: Dansk pilotprojekt 2018:

Danske skønlitterære forfattere og billedkunstner Jakob Jakobsen har i et år ledet læse- og skrivegrupper i psykiatrisk- og misbrugsbehandling som del af stort pilotprojekt, der er i gang med at beskrive de psykologiske effekter af de kreativt arbejdende grupper. Der er udfærdiget et struktureret skriveterapikoncept, der ønskes testet og udvidet til billedkunst. Dette udviklingsarbejde er i gang. Der planlægges pilotprojekter med måling af psykologiske og biologiske effekter af kunstnerledede workshops for patienter i psykiatrisk behandling og borgere sygemeldte med stress/depression. Der er igangværende arbejde med struktureret uddannelse af kunstnere, der skal kunne lede kunstbaserede workshops i samarbejde med sundhedsfaglige på højt niveau i psykiatrien og i kommunale psyko-sociale indsatsområder.

Hvordan?

1. **Praktisk del:** Etablering af tvær-institutionelle platforme for kunst og socialitet mellem en række aktører. Der er allerede igangværende samarbejder med følgende aktører: 'Forening for Kunst og Mental Sundhed', 'Foreningen for 'Værekstedet' MMA', 'SIND – Landsforeningen for Mental Sundhed', Region Hovedstadens Psykiatri, Københavns kommunes stressklinik, Neuropsykiatrisk Forskningsenhed Rigshospitalet, Statens Museum for Kunst, samt det kunstnerdrevne udstillingssted 'Hospital Prison University Archive' og dokumentarfilmsselskabet, Danish Documentary. Formålet med disse samarbejder er at etablere tvær-faglige platforme mellem forskellige institutioner, hvor både kunstneriske workshops og udstillinger kan spire frem med fokus på mental trivsel og recovery.

Gruppen af højt kvalificerede forfattere, filminstruktører og billedkunstnere udvikler kunstneriske værkstedsforløb ud fra psykoterapeutisk valideret koncept i tæt samarbejde med det sundhedsfaglige team for grupper af psykiatriske patienter. Konceptet vil blive testet i et pilotstudie med en række psykometriske tests, Kunstnerne vil blive superviseret og gruppekoncepterne udviklet i samarbejde med den lægelige projektleder, den psykoanalytiske supervisor og tidligere og nuværende psykiatri-brugere.

2. **Teoretisk del:** Tværfagligt forskerteam af psykiatere, kunst- og humanvidenskabelige forskere på højt faglige niveau, der vil undersøge de psykologiske og sociale effekter af den kunstneriske gruppebaserede intervention.

Hvor?

Der oprettes et **Center for Kunst og Mental Sundhed** i et tvær-sektorielt samarbejde mellem Københavns Universitet, Statens Museum for Kunst, Københavns Kommunes Stressklinik, Region Hovedstadens Psykiatri, SIND – foreningen for mental sundhed og Forening for Kunst og Mental Sundhed.

Forening for Kunst og Mental Sundhed har allerede lokaler i Psykiatrisk Center Amager. Dette vil være samlingspunkt for den tværfaglige gruppe, der allerede i et år har mødtes en gang månedligt og udviklet projektet. Der vil sideløbende være kunstworkshops på Statens Museum for Kunst. Som en del af projektet arbejdes der på et brugerinddragende kunstprojekt med Jakob Jakobsens galleri/radiostation, at skabe en radiostation i de nedlagte sengestuer, som kan være ramme for udbredelsen af tekster og andre kunstneriske produkter skabt af psykiatri-brugere samt øvrige deltagere i projektets workshops, der også vil være åbne for interesserede kunstnere.

Hvem?

Center for Kunst og Mental Sundhed skal give rammer for et tværfagligt team af professionelle danske skønlitterære forfattere, film- og billedkunstnere, samt højt kvalificerede psykiatere, kunst- og humanvidenskabelige forskere. Pilotprojekter med video og kunstworkshops der måles med validerede psykometriske tests.

Perspektiver:

Der søges midler til etablering af **Center for Kunst og Mental Sundhed** og udvikling af strukturerede kunstgruppeterapiforløb med fokus på at generere evidens for deres positive effekter og udvikling af et reproducerbart kunstgruppekoncept ud fra et psykoterapeutisk koncept med fokus på stimulation af recovery og mental trivsel.

Efter en etableringsfase på 3 år skal centret kunne finansieres via salg af kunstgruppeterapiforløb til psykiatrien, stressbehandlingen og socialpsykiatrien og civilsamfundet ved hjælp af indtægter fra kunstnerdrevne værkstedsgrupper og kursusvirksomhed med undervisningsforløb af kunstnere og sundhedsfaglige tandemer, der skal kunne lede kunstgruppeterapiforløb for psykisk sårbare.

Finansering:

- **Model A) 11,962 mill** til etablering af Center for Kunst og Sundhedsfremme:
Deltidsansættelse af 6 forfattere (a 170.000) 1,02 mill. 2 dokumentarfilmsinstruktører, 4

billedkunstnere (a 50.000) 300.000. 2 x 2-årige post docs a 1,3 mill= 2,6 mill. Frikøb af forskningsoverlæge i psykiatri til phd 80 % i 3 år 2,4 mill, Frikøb af psykiatrisk supervisor 3 år: 600.000. Projektledelse og recoveryprojekt: 1,5 mill. Psykologisk testning: 400.000. Neurolaboratorie-prøver klinisk personale: 900.000. 1 phd-neurovidenskab: 1,65. SIND 100.000. Galleri/udstillingsvirksomhed: 100.000. 2 x international conference, rejser: 600.000. IT og open access fees: 100.000

- **Model B) 5,1 mill.** 1-årigt forskningsprojekt til videre konceptualisering og måling af effekter ved kunst: Deltidsansættelse af 6 forfattere og en billedkunstner (a 100.000) 700.000. 2 x et-årige post-docs: 1,3 mill. 3-årig Phd til projektleder: 1,65 mill. Frikøb af psykiatrisk supervisor: 200.000. Neurolaboratorie-prøver og løn til klinisk personale: 300.000. Neurovidenskabeligt projekt: 400.000. Recoveryprojekt: 250.000. Galleri/udstillingsvirksomhed: 50.000. SIND 50.000. Projektledelse og logistisk bistand: 300.000. IT og open access fees: 100.000. 2-dages seminar: 100.000
- **Model C) 1,95 mill** til mindre 1-årigt pilotprojekt: Deltidsansættelse af 6 forfattere og en billedkunstner a 75.000= 525.000, mindre postdoc forskningsprojekt 6 mdr 650.000, deltids frikøb af forskningsoverlæge til projektledelse 300.000, deltids frikøb af psykiatrisk supervisor/professor: 75.000. Neurolab: 50.000. Neurovidenskabeligt projekt: 125.000. Recovery-projekt: 125.000. IT og open acces fees: 50.000. Seminar: 50.000

Projektgruppen:

Har allerede i et år samarbejdet omkring et aktuelt pilotprojekt med læse- og skrivegrupper og kunstworkshops i psykiatrisk- og misbrugsbehandlingen finansieret af Kunststyrelsen, Gyldendal, Psykiatrisk Center Ballerup, Psykiatrisk Center Amager og Misbrugscentret KABS Glostrup. Gruppen er i gang med at lave statistisk bearbejdning og konceptualisere de kvalitative fund.

Forskergruppen:

Bent Rosenbaum. Forskningsoverlæge, dr.med., på Psykiatrisk Center København (PCK). Adjungeret professor på Institut for Psykologi på KU. Psykoanalytiker (træningsanalytiker) i *International Association of Psychoanalysis* og deltager i internationale forskningsgrupper om traume- og psykosepsykoterapi. Medstifter af uddannelsen i psykoseterapi. Erfaren klinisk supervisor for både læger og psykologer. Over 40 års erfaring med psykoterapeutisk forskning. Supervisor på den psykodynamiske framing, supervision af forfattere og læger efter skrivegrupperne. Ansvarlig for psykometrisk testbatteri sammen med projektleder BB.

Birgit Bundesen. Projektleder. 1. reservelæge på Psykiatrisk Center Amager (PCA), fra 1.4.19 overlæge på Psykiatrisk Center Amager. BA i litteraturvidenskab. Leder af pilotprojektet. Co-terapeut i alle skrivegrupper. Forfatter af manualkonceptet. Formand for foreningen Kunst og Mental Sundhed og initiativ og ansvarlig for opstart af nye kunstbaserede forløb og indsamling af videnskabelig data på PCA.

Vibe Frøkjær. MD, Ph.d. Seniorforsker ved neurovidenskabelig enhed på Rigshospitalet. Leder sektionen Imaging Psychiatry og leder NeuroPharm subproject på behandling af depression. Vundet

flere forskerpriser. Ansvarlig for neurobiologisk projektudvikling og indsamling af biologisk materiale og fMRI scanninger.

Lene Eplov. MD Ph.d. Lene Falgaard Eplov, forskningsoverlæge, ph.d., programleder for forskning i rehabilitering, recovery & shared care i forskningsenheden, Psykiatrisk Center København. Leder af en række forskningsprogrammer. Ansvarlig for Recovery-projekt i projektet.

Kasper Levin. Postdoc ved Institut for Psykologi, KU på projekt om æstetisk erfaring og kunstoplevelser. Kunstteoretisk akademisk projekt.

Rune Søchting: Ph.d. fra Institut for Kunst og Kulturvidenskab, KU, aktuelt tilknyttet som underviser og koordinator på Kunstakademiet og Musikkonservatoriet i Aarhus. Kunstteoretisk akademisk projekt.

Billedkunstnere:

Jakob Jakobsen: Billedkunstner, forsker og aktivist. Driver udstillingsstedet og radiostationen: Hospital Prison University Archive med udstillinger og undersøgelser af kunst og dens sociale, politiske og psykologiske potentiale. Har udstillet verden over, i bla. Sao Paulo Biennalen og Documenta i Kassel.

Asmund Havsteen-Mikkelsen: Billedkunstner, uddannet MFA fra Det Kgl. Danske Kunstakademi og MA i Litteraturvidenskab fra KU. Har i sin praksis fokus på repræsentation af arkitektur i maleri og dennes psykologiske effekt på beskueren. Udgivet en række kataloger, antologier, og kunstteoretiske tekster.

Peter Linde Busk: Billedkunstner. BA i Fine Art fra The Slade School of fine art, London and BA i Fine Art fra Hunter College of Art, New York 2004 og postgraduate uddannelse i Fine art på The Royal Academy of Arts London. En række soloudstillinger i Dk og udlandet.

Gudrun Hasle: Billedkunstner uddannet på Det Fynske Kunstakademi 2002-2008 og Det Kongelige Danske Kunstakademi 2007-2008. Hasle arbejder med sin egen ordblindhed og sit personlige liv i sin kunst. Gudrun Hasle er især kendt for sine tekstbroderier.

Filmgruppen:

Eva Mulvad: Prisvindende dansk dokumentarfilmsinstruktør. Medejer af produktionsselskabet Danish Documentary. Laver dokumentarfilm med fokus på visuelle, poetiske fremstillinger af narrativer.

Torben Simonsen: Flerkamerainstruktør, musiker og billedkunstner. Talentudvikling nationalt / internationalt (primært i det arabiske). Socialt og psykisk sårbare i Hjemløse / flygtninge projekter. Har etableret / udviklet / ledet skole og en lang række produktionsorienterede workshops (film - den personlige metode).

Forfattergruppen:

Pablo Llambías: Prisbelønnet skønlitterær forfatter med sin seneste roman *Natteskær* (2018). I en

årrække rektor på Forfatterskolen, underviser i *creative writing* på en række skrivekurser, bl.a. på Pastoralseminaret og Rytmisk Musikkonservatorie. Underviser grupper med cancerpatienter og patienter med alkoholmisbrug tilknyttet programmet Narrativ Medicin ved SDU. <http://llambias.info/>

Adda Djørup: Prisbelønnet skønlitterær forfatter. Udgiver digte, noveller og romaner. Har undervist i *creative writing* på bl.a. Forfatterskolen, Københavns Hovedbibliotek, Konservatoriets sangskriverlinje m.m. Har i 6 måneder i 2018 været ansat som husforfatter ved KABS Stjernevang, et kommunalt behandlingscenter for mennesker med et problematisk stofforbrug og samtidig psykisk sårbarhed. Uddannet leder i guidet fælleslæsning hos Læseforeningen.

Martin Glaz Serup: ph.d. i litteraturvidenskab. Prisbelønnet skønlitterær forfatter. Udgiver digte, børnebøger og essays. Underviser i *creative writing* mange steder, bl.a. på Københavns Universitet og på Forfatterskolen for Børnelitteratur under Aarhus Universitet.

Asta Oliva Nordenhof: Prisbelønnet dansk lyriker, p.t. underviser i *creative writing* på Forfatterskolen.

Majse Aymo Boot: Prisbelønnet dansk lyriker og prosaist. Underviser i *creative writing* på bl.a. Forfatterskolen. Fast redaktør på forlaget Basilisk.

Trisse Gejl: Skønlitterær forfatter, debuterede med romanen *Hvor mælkebøtter gror* (1995), har siden skrevet otte romaner, senest *Ulvekvinten* (2016), der blev nomineret til Blixenprisen. cand.mag. i Æstetik og Kultur og ekstern lektor i Skrivekunst og programmet Narrativ Medicin ved SDU.

Litteratur:

1. Jensen A. En systematisk gennemgang af den internationale litteratur om kultur og sundhed: værdien af kunst- og kulturaktiviteter som kliniske, terapeutiske og rammesatte tiltag. Aalborg Universitet, 2017
2. Lilyea, B. (2015). Applying the Pedagogy of the Oppressed: A Review of Creating Together: Participatory, Community-Based, and Collaborative Arts Practices and Scholarship across Canada. *The Qualitative Report*, 20(9), 1546-1549.
3. https://www.who.int/mental_health/action_plan_2013/en/
4. Holt-Lunstad, J. (2018). The Potential Public Health Relevance of Social Isolation and Loneliness: Prevalence, Epidemiology, and Risk Factors. *Public Policy & Aging Report*, 27(4), 127-130.
5. Slayton, S., D'Archer, J., & Kaplan, F. (2010). Outcome Studies on the Efficacy of Art Therapy: A Review of Findings. *Art Therapy*, 27(3), 108-118.
6. Slade, M., Oades, Lindsay G, & Jarden, Aaron. (2017). Wellbeing, recovery and mental health. Cambridge: Cambridge University Press.

7. Gillam, T. (2018). *Creativity, Wellbeing and Mental Health Practice* (Palgrave Studies in Creativity and Culture). Cham: Springer International Publishing.
8. Stickley, T., Wright, N., & Slade, M. (2018). The art of recovery: Outcomes from participatory arts activities for people using mental health services. *Journal of Mental Health*, 27(4), 367-373
9. Olga P Nyssen, Stephanie Jc Taylor, Geoff Wong, Elizabeth Steed, Liam Bourke, Joanne Lord, . . . Catherine Meads. (2016). Does therapeutic writing help people with long-term conditions? Systematic review, realist synthesis and economic considerations. *Health Technology Assessment*, 20(27), Vii-xxxvii, 1-367
10. Roe D, Hasson-Ohayon I, Derhi O, Yanos PT, Lysaker PH (2010) Talking about life and finding solutions to different hardships. A qualitative study on the impact of narrative enhancement and cognitive therapy on persons with serious mental illness. *J Nerv Ment Dis* 198:807–812
11. Lilla Farmasi, Attila Kiss, & István Szendi. (2018). The Narrative Facilitation of Recovery. The Application of Narrative Theories in a Group Therapy for Patients with Schizophrenia. *Diegesis: Interdisziplinäres E-Journal Für Erzählforschung*, 7(1), Diegesis: Interdisziplinäres E-Journal für Erzählforschung, 01 June 2018, Vol.7(1).
12. Pennebaker, J. (2000). “Telling Stories: The Health Benefits of Narrative”. *Literature and Medicine*, 19(1), 3-18.
13. Sloan, D., & Marx, B. (2004). Taking Pen to Hand: Evaluating Theories Underlying the Written Disclosure Paradigm. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 11(2), 121-137.